

Özgün Makale

Sosyal Uyumda Kültürlerarası Yaklaşımın Bir Yansıması Olarak Göçmen Meclisleri¹

Migrant Councils as a Reflection of the Intercultural Approach to Social Integration

Damla MURSÜL*

Öz

Sosyal uyum, günümüz koşullarında, hiç olmadığı kadar tartışılan problematik konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle son dönemde göçün hızlanması ve farklılaşması neticesinde küresel dünyanın aktörlerini zorlayan birtakım gelişmeler yaşanmaktadır. Kendine özgü koşullarda gerçekleşen birbirinden farklı göç deneyimleri, devletlerin siyasi ve idari yüklerinin artmasına ve çözüme yönelik arayış içerisine girmelerine neden olmaktadır. Bu yükü paylaşan aktörlerden biri de yerelde örgütlenen göçmen meclisleridir.

Çalışmanın amacı; göç, çokkültürlülük ve uyum üçgeninde önemli bir role sahip olduğu düşünülen göçmen meclislerini kültürlerarası yaklaşım çerçevesinde değerlendirmektir. Nitel bir araştırma tasarımına sahip olan çalışmada göçmen meclislerinin betimsel bir analizi yapılmaya çalışılacak, Türkiye ve dünyadan örneklerle bu mekanizmaların işleyişleri mevcut ulusal ve uluslararası düzenlemelerle birlikte değerlendirilecektir. Böylece ilk bakışta küresel bir sorun olarak değerlendirilen göç olgusunun çözümlenmesinde yerel dinamiklerin önemi ve gücü, özellikle Türkiye’de henüz yeterince göz önünde olmayan yerel bir aktör olan göçmen meclisleri bağlamında ortaya konmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Kültürlerarasılık, Çokkültürlülük, Göçmen Meclisleri.

Abstract

Social integration emerges as one of the problematic issues that are discussed more than ever in today’s conditions. Especially in the recent period as a result of the acceleration and differentiation of migration, there have been some developments which challenge the actors of the global world. Various migration experiences, which take place in unique conditions, cause states to increase their political and administrative burdens and search for solutions. One of the actors sharing this burden is the migrant councils organized locally.

The aim of the study is to evaluate the migrant councils, which are thought to have an important role in the triangle of migration, multiculturalism and integration, within the framework of an intercultural approach. In the study, which has a qualitative research design, a descriptive analysis of migrant councils will be tried to be made, and the functioning of these mechanism will be evaluated together with current national and international regulations in Turkey and in

¹ Makale başvuru tarihi: 15.09.2022. Makale kabul tarihi: 10.10.2022.

* Dr. Öğr. Üyesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, d.kabakusak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1445-5693.

the World. Thus, the importance and power of local dynamics in solving the phenomenon of migration, which is considered a global problem at first glance, will be revealed, especially in the context of the migrant councils, which are a local actor that is not yet sufficiently visible in Turkey.

Keywords: Social Integration, Interculturalism, Multiculturalism, Migrant Councils.

Giris

Sığınma arayan ciddi sayıda insan topluluklarının göçleri sonrasında gün yüzüne çıkan sosyal uyum konusu gerek Türkiye gerekse Avrupa'nın yakın dönemde deneyimlemek durumunda kaldığı gelişmeler arasındadır. Kuşkusuz ilk kez 21.yüzyılın sunduğu bir gerçeklik değildir, göçmenlerin göç ettikleri topluma uyumu konusu geçmişten bu yana karşılaşılan bir durumdur (Yücesahin ve Sirkeci, 2015, s. 1). Ancak göçlerin kitleleşmesi ve geçmişten farklılaşması, konunun gündemi meşgul etmesine neden olmaktadır.

Günümüzün modern toplumları, artık homojen değil heterojen bir yapı arz etmekte ve farklılıkların bir arada, uyum içerisinde nasıl yaşayabileceklerine dair sorgulamaları da beraberinde getirmektedir (Eminoğlu, 2020, s. 1). Bu sorgulamalar ve çok aktörlü uyum sorunları; yalnızca göçmenleri ya da göçmenleri karşılayan toplumları değil, ulusaldan yerele tüm yöneticileri, siyasetçileri ve sivil toplumu da içerecek kadar kapsamlıdır. Süreç yönetiminde ihtiyaçlara yönelik politikalar geliştirmek, toplumda karşılıklı ilişki biçimleri kurmak, bahsi geçen aktörlerin konuya yaklaşımına bağlıdır.

Küresel çaptaki sorunlara devlet merkezli bir bakış açısıyla yaklaşma, bu sorunların tek taraflı olarak ele alınmasına ve çözülememesine yol açmaktadır. Hâlbuki “afet yerel ise çözümü de yereldedir” (Erdoğan, 2020, s. 23) yaklaşımıyla hareket edildiğinde yerelin rolünün göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Olması gereken, yerel ve merkezi yönetim birimlerinin birbirlerini destekleyen çalışmalar yapması, koordineli ve iş birliği içinde hareket etmesidir (Eminoğlu, 2020, s. 4). Entegrasyon sürecinin her bireyin ve yerel topluluğun ihtiyaçlarına ve beklentilerine özgü olduğu düşünüldüğünde devletler/hükümetler bu süreci etkileyen bir dizi faktörden yalnızca bir tanesi olarak görülmektedir. Devletler, yasal ve politik çerçeveyi belirledikleri için herkesin aktif katılımına ilişkin, karşılaştırılabilir hak ve sorumlulukların uygulanmasına ve kültürlerarası yeterliliklerin kazanılmasına katkı sağlamalı, bu yöndeki engelleri kaldırmalı ve herkes için eşit sonuçlara ulaşmak adına çaba göstermelidir (Migrant Integration Policy Index, 2020a).

Çokkültürlü unsurların ideal bir toplumsal ortamda bir arada olabilmesi için karşılıklı diyalog içerisinde olmaları sosyal uyumun sağlanması açısından son derece önemlidir. Avrupa Birliği içerisinde ortak bir göçmen entegrasyon politikasının geliştirilmesi yönünde vurgulanan kavramlardan biri olan kültürlerarası diyalog (Council of the European Union, 2004), etkileşimin öne çıktığı kültürel karşılaşma durumunun kavramsal karşılığı olarak kültürlerarasılığı öncelemede ve onu desteklemektedir (Kartarı, 2014).

Yerel otoritelerin ilgili kanunlara bağlı olarak göçmene yönelik yetki ve sorumluluk alanlarını ortaya koymak amacıyla pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır, yapılmaya da devam etmektedir. Çalışma, böyle bir izlekten ziyade özgün bir aktör olan göçmen meclisleri bağlamında yerelin dinamizmini sosyal uyum ve katılım olgusu çerçevesinde öne çıkarmayı amaçlamaktadır. Kaldı ki göçmen meclislerinin ideal olarak yerelin (belediyelerin) idari ve hukuki sınırlarının dışında, katılımcı ve kendine has yapılanması olan ayrı bir mekanizma olarak faaliyet göstermesi esastır.

Göç ve uyum süreçleriyle ilgili çalışmaların yeni ve farklı yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmaya başlandığı günümüzde alanyazın ve göç politikalarının el ele vererek ilerlediği görülmektedir (Yüceşahin ve Sirkeci, 2015, s. 7). Çalışma, böyle bir farkındalıktan hareketle Türkiye’de henüz yaygınlaşmamış olan ancak pek çok Avrupa ülkesinde örneklerini görebildiğimiz göçmen meclislerine dikkatleri çekmeyi hedeflemektedir. Böylece Türkiye’de göç yönetiminde yeterince göz önünde bulundurulmadığı düşünülen bu yapıların öne çıkarılması için alana bir katkı sunulması planlanmaktadır.

Kültürlerarasılık Kavramı ve Temel Unsurları

Uyum, yalnızca kültürel bir mesele olmanın ötesinde toplum, ekonomi, siyaset ve tüm bunları içeren yapısal bir dizi alanda olması gereken öncelikli bir olgu (Gordon’dan akt. Kaya, 2014, s. 27) olarak eş zamanlı gerçekleşmekte ve sürdürülmektedir. Uyum; birey, aile, gruplar, topluluklar, toplum, devlet ve daha nice aktörü kapsayan bir kavramdır. Sosyal uyum ise bireylerin çevresindekilerle sağlıklı ilişkiler kurarak hem taşıdıkları hem de taşındıkları kültürü içselleştirebilmesini ve de sürdürebilmesini ifade etmektedir (Ergin ve Ermeğan, 2011, s. 1756). Kültürel alandan iktisadi hayata yön veren politikalara, eğitimden katılımcı demokrasi uygulamalarına ve daha pek çok alanı içeren bilinçlendirme faaliyetlerine uzanan kapsamda ele alınması mümkündür (Yetiş, 2016, ss. 29-30).

Yeni bir sosyal uyum modeli olarak kültürlerarasılık (*interculturalism*), geleneksel bir arada yaşama modellerinin zamanla terk edilmesi ve günümüz dünyasında küresel iletişim ağlarının daha da önem kazanması sonucunda ortaya çıkmıştır. İletişimi öncelemesi ve farklı gruplar arasında sağlıklı bir etkileşimi öngörmesi açısından, klasik entegrasyon-asimilasyon-çokkültürcü modellerden ayrılmaktadır (Eminoğlu, 2020, s. 25). Ancak bu modelin, çokkültürlülüğün üzerine inşa edildiğini ifade etmek gerekir. Zira kültürel çeşitliliğin ve çoğulculuğun önemsendiği her iki yaklaşımda sayıca az olanın da üstün olanın da (azınlıklar ve çoğunlukta olanlar) birbirine uyum sağlaması, birbirini toplumsal olarak içermesi öngörülmektedir (Barrett, 2013, s. 26).

Bu bağlamda demokrasi üzerine inşa edilen kültürlerarasılık, kökenleri ya da milliyetleri fark etmeksizin tüm yurttaşların temel değerlerinin korunmasını ve gelecekleri hakkında birlikte karar almalarını sağlayacak biçimde uzlaşma içerisinde oldukları barışçıl bir yaşam biçimini vurgulamaktadır (Bouchard, 2011, s. 467).

Kültürlerarasılık; farklı toplumsal yapıların göç sonrası birlikte yaşama sürecine girmelerinin ardından etkileşimde olmalarını ve bu etkileşimin de buldukları şehirlerdeki idari mekanizmaların yönlendirilmeleri doğrultusunda ilerlemesini ifade eden bir yaklaşımdır. Bir toplumda yer alan farklı kültürlerin iletişim hâlinde olmaları ve etkileşim içerisinde bulunmaları, kültürlerarası bir yapının göstergesidir. Bu noktada ise kültürlerarası iletişim kavramı önem kazanmaktadır (Eminoğlu, 2020, s. 24).

2008 yılında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bir çalışmada ele alınan kültürlerarası diyalog (iletişim) kavramı, çeşitliliklerin oldukça görünür olduğu günümüz dünyasında sosyal uyumu sağlamanın ve yalnızca ulusal sınırları değil, kültürel (etnisite, din, dil vb.) sınırları da aşabilmenin bir aracı olarak ifade edilmektedir (Council of Europe, 2008, s. 4). Benzer şekilde Avrupa Birliği de entegrasyon ve kültürlerarası diyalog konularındaki iyi uygulamaların paylaşılmasına öncelik vermekte (Niessen, Huddleston ve Citron, 2007) ve bu örneklerin yaygınlaşmasını teşvik etmeye yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Bu doğrultuda sosyal uyumun ancak kültürlerarası iletişimle mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Birbirinden farklı özelliklere sahip toplumlar, ilk olarak birbirlerinin farkına var-

malı ve birbirlerini tanımalıdır. Bu süreçlerden geçen başarılı bir iletişim söz konusu olduğunda hem önyargıların ortadan kalkması hem de empati duygusunun gelişmesi mümkün olabilir. Böylece sosyal uyum açısından da önemli bir adım atılmış olacaktır. Zira kendisinden olmayan ya da kendisine benzemeyen bir başka kişi ya da gruba karşılık ötekileştirici, dışlayıcı bir yaklaşım sergilemek, bir arada yaşam sürdürülebilmeyi de oldukça zorlaştırmaktadır (Eminoğlu, 2020, s. 13).

Kültürlerarası olabilmenin ilk koşulu, kültürlerarası iletişim kurabilmek ve bunu sürdürülebilmektir. Kültürel çeşitliliğin demokratik katılım esası çerçevesinde güçlendirilmesi, farklı kültürler arasındaki bilgi alışverişinin sağlanması, farklı kültürlerin birbirleriyle karşılaşması için uygun alanların oluşturulması ve bu örneklerin yaygınlaştırılması için her düzeyde iş birliğinin hayata geçirilmesi gerekmektedir (Council of Europe, 2008).

Yerelde bunu sağlayabilmenin yolu ise yerele özgü dinamik yapılardan geçmektedir. Kültürlerarası iletişimin başarılı bir şekilde sürdürülebildiği şehirlerde yaşayan toplumlar, kuşkusuz mevcut çeşitliliği bir avantaja dönüştürebilen katılımcı demokrasi anlayışıyla yönetilen şehirlerdir. Bu noktada 2008 yılında Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından ortaklaşa geliştirilen bir program olan Kültürlerarası Şehirler Programı'na da değinilmelidir.

Program, göç-entegrasyon ve sosyal uyum konularına yoğunlaşarak kültürlerarası strateji modeli çerçevesinde Avrupa'da bulunan şehirlerin ya da belediyelerin etkileşimlerini arttırabilmek amacıyla faaliyet göstermekte olan bir programdır (Eminoğlu, 2020, s. 28). Kültürel açıdan kozmopolit bir yapıda bulunan pek çok şehirdeki zenginliklerin, yerelden uluslararası alana taşınarak tanınmasını ve tanıtılmasını sağlayarak çeşitlilikleri görünür kılmaktadır.

Göçmenler Yerel Politikaların Neresinde?

Göç ve göçmene dair her şey, küresel olduğu kadar ulusal, ulusal olduğu kadar da yerelde cereyan eden çok bileşenli düşünülmesi gereken konulardır. Demokrasinin yerel düzeyde de oldukça öne çıktığı gelişmiş ülkelerde yabancının (vatandaş olmayanların) da yönetime dâhil edilmesi yönünde ciddi girişimlerde bulunulduğu görülmektedir (Erdoğan, 2017, s. 42). Özellikle Suriye iç savaşının ardından içinde bulunduğumuz coğrafya da dâhil olmak üzere pek çok ülkede etkili olan göç hareketleri, böyle kitlesel bir nüfus yer değiştirme olayı karşısında farklılık arz eden politikaların uygulamaya konmasına neden olmuştur. Kimi ülkeler, güvenlik eksenli bir yaklaşımla sınırlarını koruma altına almış; kimi ülkeler sınırlı sayıda göçmeni ülkesine kabul etmiş; kimileri de Türkiye örneğinde olduğu gibi açık kapı politikası uygulamıştır.

Sorunların farklılaşması ve hızlı çözüm üretmenin bir gerekliliği olarak idari birimlere oldukça büyük bir iş yükü doğmuştur. Beklenmeyen nüfus hareketliliğine karşılık öncelikle, gelen göçmenlerin nereye yerleştirileceği konusu gündeme gelmiş, merkezi anlamda bir planlama yapılamadığı durumlarda yerel yönetimler açısından pek çok sorun ortaya çıkmış ve dengeli bir mekanizma hayata geçirilememiştir. Her bir bölgenin, yerleşim yerinin kendine özgü sosyal ve kültürel yapısı, toplumsal ihtiyaçları ve beklentileri olduğu düşünüldüğünde sorunun yerelin dinamikleri çerçevesinde çözülmesi gerektiği anlaşılmakta; yerele inisiyatif tanınmanın önemi ortaya çıkmaktadır (Eminoğlu, 2020, s. 13). Hâl böyle olunca yerelin yeni sakinleri için de mevcut politikaların revize edilmesi, yeni sakinlerin topluma uyumu için ihtiyaca yönelik politikaların uygulamaya konması gerekmektedir.

Göçle gelenlere yönelik yerel yönetim birimlerinin hizmetleri değerlendirildiğinde özellikle belediyelerin kapasitelerini nasıl yönlendirebileceklerini, nasıl geliştirebileceklerini, ayrıca göç ve sonrasını nasıl yöneteceklerini bilmedikleri görülmektedir. Belediyeler gerek yasal gerek idari

gerekse ekonomik olarak içinde buldukları belirsizlikler sebebiyle pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlardan başlıcaları şunlardır (Marmara Belediyeler Birliği, 2015);

- Yerel halk, ilgili kurumlar ve göçmenler arasındaki iletişim sorunları (dil),
- Yardım ve hizmet sunumunda yasal dayanakların olmaması ve bu konudaki belirsizliklerin karar alma süreçlerini zorlaştırması,
- Belediyelerin finansman yetersizliği yaşamaları (merkezi yönetim tarafından pay aktarımı ve sosyal yardım bütçelerini de yalnızca Türk vatandaşları için kullanabiliyor olmaları),
- Yabancı ailelere yapılan yardımların yerel halkta huzursuzluk yaratması,
- Sağlık alanında yeniden nükseden hastalıkların gündeme gelmesi,
- Psikolojik destek verilmesi konusundaki uzman yetersizliği,
- Eğitimin dili, içeriği, nasıl ve ne koşullarda verileceğiyle ilgili sıkıntılar, Türkçe dil kurslarının açılmasının önündeki engeller,
- Kayıt işlemlerindeki çoklu sorunlar, sık yer değiştirme ve ikamet sorunları
- Kamu kurumlarının kendi aralarındaki iletişim sıkıntıları, koordinasyon sorunları ve ek-sik temsilden kaynaklanan sorunlar,
- Toplumsal uyumsuzluklar, güvenlik sorunları ve suç oranlarının artışına bağlı olarak yaşananlar şeklinde özetlenebilir.

Kırılğan bir nüfusla karşılaşan yerel yönetimler, zaman içerisinde gündelik yaşamın bir parçası hâline gelen göçmenlere yönelik benimsedikleri politikalarda çeşitliliği bir sorun ya da dezavantaj olarak değil, avantaj olarak değerlendirmeli ve kurumsal kapasitesini de bu yönde geliştirmelidir (Eminoğlu, 2020, s. 29). Yukarıda kabaca sıralanan sorunlar, oldukça kapsamlı ve çözüm bekleyen alanların olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Göçmenlerin ev sahibi topluma uyum sağlaması kadar ev sahibi toplum olarak göçü karşılayan kesimlerin de göçle gelenlere uyum çerçevesinde yaklaşması önem taşımaktadır. Dolayısıyla iki yönlü düşünülmesi gereken, her iki tarafa da çeşitli roller veren bu süreçte uyum politikalarının içeriği ve içeriğe yönelik stratejiler geliştirilmesi oldukça önemli hâle gelmektedir. Söz konusu alanda yerelde katılıma yönelik pek çok düzenleme ve tavsiye kararlar olduğunu ifade etmek gerekir. Bu metnin sınırlarını aşan ölçüde parçalı ve dağınık hâlde bulunan ilgili belgeleri tek tek saymak konu gereği faydasız olacaktır. Çünkü kültürlerarası yaklaşım, oldukça yakın dönemin bir söylemidir ve henüz göçmen meclislerinin yaygınlaşmasında ciddi yansımaları olmamıştır. Bu bağlamda öne çıkan yerel anlamda katılımı desteklemeye yönelik düzenlemelerden başlıcası, Avrupa Konseyi tarafından imzaya açılan Yerleşik Yabancıların Yerel Kamusal Yaşama Katılımlarına Dair Sözleşme'dir.

Türkiye'nin henüz imzalayıp onaylamadığı² Sözleşme, aslında daha 21.yüzyıla girmeden göçmenlerin yerel düzeyde temsiline ve katılımına yönelik düzenlemeler hayata geçirmiştir. Yerelin ortak sakinleri olarak diğer vatandaşlarla aynı sorumlulukları taşıdıklarını vurgulayan sözleşme kapsamında Avrupa Konseyi, belli bir süre ikametinin ardından yerleşik yabancılara³ seçme ve seçilme hakkı tanınması yönünde önerilerde bulunmaktadır (Council of Europe, 1992). Ancak kültürlerarası yönetim modeline ya da kültürlerarasılığa ilişkin doğrudan vurgular içermediğini de ayrıca belirtmek gerekir.

Yerel düzeyde kent yaşamında kültürlerarasılığa vurgu yaparak göçmenlerin uyumunu ele alan oluşumlardan biri, Yabancıların Avrupa Kentlerine Entegrasyonu ve Katılımı Konferansı

² Konsey üyesi ülkelerin imza ve onay aşamalarına dair bilgi almak için bkz. Council of Europe Treaty Office, 2022.

³ Sözleşmenin referans verdiği yabancı/yerleşik yabancı kavramı ve metnin genelinde sıklıkla yer verilen göçmen kavramına yönelik literatürde farklı değerlendirmeler bulunmakla birlikte, çalışma kapsamında ister vatandaş olsun ister olmasın "bir başka ülkeye kalıcı olarak yaşamak/yerleşmek amacıyla giden kişi" olarak ortak bir kullanımda ele alınmıştır.

Sonuç Deklarasyonu'dur. Deklarasyonda belirlenen öncelikli hedefler doğrultusunda yerelin bölgesel ve ulusal düzeylerle de iş birliği içerisinde olması gerektiği vurgulanmış ve göçmenlerin kültürel bir kaynak olarak görülmesi, yaşadıkları kentlerdeki yaşamın, buralarda görülen kamu hizmetlerinin tüm kültürlerin etkileşimine açık hâle getirilmesi üzerinde durulmuştur (Yontar, 2011, s. 41).

Kültürlerarası politikaları maddeler hâlinde ele aldığı çalışmasında Barrett (2013), göçmenlerin konaklama ve istihdam olanaklarından eğitime, vatandaşlığa erişiminden katılıma, göç kabul eden toplumun bilinçlendirilmesinden medya organlarının ve kamu idarelerinde görevli personelin bu konuda eğitilmesine dek pek çok temel gereklilikleri sıralamaktadır (ss. 29-30). Bu ve benzeri ihtiyaçlar, yerelin potansiyeli ve kapasitesi doğrultusunda artan ve çözüm bekleyen sorunlar olarak üst üste yığılmaktadır.

Kültürlerarası Bir Yönetim Modeli Olarak: Göçmen Meclisleri

Avrupa Birliği tarafından 2004 yılında ilan edilen göçmenlerin entegrasyonuna yönelik strateji planında entegrasyonun öncelikle yerel düzeyde gerçekleştiği, göçmenler ve diğer sakinler arasındaki etkileşimin sağlanabilmesi için her iki kesimin de var olduğu ortak alanların oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır. Öte yandan göçmenlerin demokratik yaşamın her alanına dâhil edilmesi, katılımının önünün açılması, kendileriyle ilgili uygulamalarda söz sahibi olabilmeleri ve bu doğrultuda aidiyet duygularının geliştirilmesi (Council of the European Union, 2004) gibi unsurlar kültürlerarası bir yönetim modelini ortaya koyabilmek adına önemli adımlar olarak ifade edilebilir.

Avrupa açısından bakacak olursak katılımcı ve demokratik bir yönetim anlayışının yansımaları olarak tüm göçmenlerin o ülkelerin yurttaşlarıyla eşit haklara sahip olduğu, doğrudan yerel seçimlere katılabildikleri ve danışma meclisleri kurarak bu meclislerin içerisinde yer alabildikleri özgür platformların oluşturulması inancı hakimdir (Yontar, 2011, s. 44). Göçmen meclisleri de katılım esas çerçevesinde ülkelerin farklı adlarla farklı yapılarda oluşturduğu katılım araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bölümde göçmen katılımının ve kültürlerarasılığın uluslararası alanda ele alındığı tespit edilen Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi kararlarına ve araştırma raporlarına, aynı zamanda ulusal ölçekte konunun (kısmi ölçekte de olsa) ele alındığı metinlere yer verilmiştir. Metinlerin yer aldığı belgelerin incelenmesinde göçmen/yabancı/danışma/uyum meclisleri ya da entegrasyon konseyleri şeklinde sıralanabilecek anahtar kelimelerle basit taramalar yapılmıştır. Bu aşamada katılım boyutuyla MIPEX (Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi) verilerinin de çalışmaya önemli bir katkısı olmuştur. İnternet ortamında temin edilen söz konusu belgelerin/çalışmaların içerik okuması yapılarak Türkçe ve İngilizce literatürde farklılaşan terminolojik kullanımlar göz önünde bulundurulmuş, yereli temsil etmesi bakımından mümkün olduğunca geniş bir yelpazedeki kullanım biçimlerinin (benzer mekanizmaları tanımlayan farklı adlandırmalara) yer verilmesine özen gösterilmiştir. Bununla birlikte yukarıda yer verilen anahtar kelimelerden yola çıkılarak literatür taraması yapılmıştır.

Ardından betimsel analiz kapsamında katılım, uyum ve kültürlerarasılık temaları altında toplanan veriler, yerelde temsil çerçevesinde birbiriyle ilişkilendirilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler, henüz az çalışılmış bir alana dair ampirik bilgi sunma noktasında başlangıç aşaması niteliğindedir.

İlk olarak Avrupa Konseyi'nin göçmenlerin katılımı çerçevesinde bahsi geçen meclislere yer verdiği kararlara bakmak uygun olacaktır. Bu doğrultuda üye ülkelerin yerel ve bölgesel yöne-

timlerini temsil eden ve bu yönetimleri tek bir çatı altında birleştiren bir kuruluş olarak Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi öne çıkmaktadır. Yeri gelmişken Kongre'nin ana komisyonlarından biri olan Güncel Konular Komisyonu'nun özel olarak sosyal bütünlük, kültürlerarası diyalog ve göçmenlerin topluma katılımı gibi temel konularda çalışmalar yürüttüğünü de ifade etmek gerekir (Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sekreterliği, 2020).

Kongrenin almış olduğu tavsiye kararlarda konuyla ilgili düzenlemelerin birçoğunun siyasal haklar, siyasal katılım ve entegrasyon içerikli başlıklar altında ele alındığı görülmektedir. Bunlardan biri, Göçmenlerin Medeni ve Siyasi Haklarının Genişletilmesine İlişkin Karar'dır.

Bu karar kapsamında öncelikle göçmen işçilerin yerel ve bölgesel danışma meclisleri aracılığıyla temsiline vurgu yapılmış, Belçika'daki ilk uygulama örneklerine yer verilmiştir. Bir diğer karar metni, Avrupa'da Çokkültürlü Entegrasyon İçin Yeni Bir Belediye Politikasına Doğru başlıklı ektir. Buna göre de hiçbir grubu dışlamaksızın göçmenlerin yerelde aktif olarak yer alıp katılabilecekleri danışma meclislerinin kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Benzer şekilde Yabancıların Yerel Düzeyde Kamusal Yaşama Katılımına Dair Karar metninde de bu öneri yinelenmiş; bu meclislerin danışma, sorumluluk alma ve göçmenlerin taleplerini belediye meclislerine iletme vb. konularda gerekli donanımının sağlanmasına yönelik telkinlerde bulunulmuştur (Yontar, 2011).

2004 yılında yayınlanan Yerleşik Yabancılar İçin Yerel Danışma Meclisleri El-Kitabı'nda danışma kavramı, politik bir faaliyet olarak entegrasyon politikaları ya da yerelde belediyelerin göçmen politikaları ile ilişkilendirilmekte ve tüm sakinleri kapsayan, yalnızca yabancılara özgü meselelere odaklanmayan bir araç olarak ele alınmaktadır. Farklı yerel birimlerde danışmaya (danışma meclislerinin oluşumuna) dair çeşitli bakış açıları bulunmaktadır. Kopenhag (Danimarka) örneğinde yerel uyum politikaları; yine Danimarka'da bulunan diğer bir şehir Holstebro'da ana dilin öğretilmesi; Bourg-en-Bresse'te (Fransa) iş gücünün istihdamı vb. konulara yoğunlaşmıştır (Gsr ve Martiniello, 2004, s. 21).

Türkiye'de 2018-2023 yıllarını kapsayan Eylem Planı'nda ilk stratejik öncelik olarak belirlenen toplumsal katılım ve uyum başlığı altında konuya yer verildiği ve göçmenlerin yerel düzeyde danışma mekanizmalarına katılımlarının sağlanmasına yönelik bir amaç belirlendiği görülmektedir. Bu doğrultuda Kent Konseylerine sorumluluk verilmiş, kendi bünyelerinde Göç ve Uyum Meclislerinin kurulması tavsiye edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Eylem planında bu başlığa ilişkin başkaca detaylı bir bilgiye yer verilmediği tespit edilmiş, bunun yanı sıra tavsiye çerçevesinde sürecin izlenmesine yönelik herhangi bir mekanizmanın da geliştirilmediği gözlemlenmiştir.

Öte yandan mevcut Kent Konseyi Yönetmeliği'nde de bu yönde herhangi bir yasal düzenleme yapılmadığı, kültürlerarasılığa vurgu yapan ya da göç veya göçmenler üzerine katılımı ortaya koyan herhangi bir ifadeye yer verilmediği görülmüştür. Ancak dolaylı da olsa yönetmeliğin 4. maddesi kapsamında yönetişime dayalı olarak çeşitli toplumsal kesimlerin yönetime katkı sunabilmelerinin önünü açan yapılanmalara karşı esnek olunduğu anlaşılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2006).

Kıscacası ulusal mevzuatta takibi mümkün kılabilir ya da sürekliliği gözlemleyebilecek ortak bir işleyiş söz konusu değildir. Bu nedenle konuyla ilgili verilerin sistematik bir şekilde toplanması ve değerlendirilmesi ihtimali henüz oldukça güçtür.

Türkiye ve Dünyadan Örneklerle Göçmen Meclisleri

Türkiye'de göçmenlerin yerel yönetimlere katılımı kapsamında değerlendirilebilecek iki temel yapı mevcuttur. Bunlardan biri danışma meclisleri, diğeri ise yabancılar meclisleridir (Yıldırım,

2020, s. 126). Bu oluşumlar dışında İstanbul Büyükşehir Belediye örneğinde olduğu gibi belediyelerin ya da Adana, Bursa, Antalya (Konyaaltı Belediyesi) Kent Konseylerinde olduğu gibi konseyin alt çalışma komisyonlarında ya da gruplarında göçmenleri, mültecileri ve yabancıları temsilen çeşitli yapılara yer verildiği görülmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, t.y.; Adana Kent Konseyi, 2020; Bursa Kent Konseyi, 2021; Erdoğan, 2017, s. 43).

Kent Konseyleri Yönetmeliği'nin yürürlüğe girdiği tarihten yalnızca birkaç sene önce kurulan Alanya Yabancılar Meclisi, ortaya çıkışı ve faaliyetleri itibarıyla özünde göçmenlerin yerleştikleri kentin toplumsal yaşamına katılımını sağlama amacına yönelik öncü uygulamalardan biridir. 2004 yılında kentte sayıları artan yerleşik yabancıların gayri resmi bir şekilde bir araya gelerek kurmuş olduğu bir oluşumdur. Yontar'ın (2011) çalışmasında ele aldığı Alanya Belediyesi Yabancılar Meclisi'nin, 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa'da kurulan Yabancı Danışma Meclisleriyle benzer yapıda olmadığını ifade etmektedir (ss. 157-158). Çünkü alınan kararların, –göçmenler/yerleşik yabancılar lehine alınmış olsa da– ilgili belediyeler açısından hukukî bağlayıcılığının bulunmadığı ifade edilmelidir. Yontar'ın da belirttiği gibi bu durumda belediyelerin ancak kendi inisiyatifleri doğrultusunda meclis kararlarını dikkate alması mümkün görünmektedir. Aksi hâlde belediye yönetimlerine yasal zorunluluklar doğurmamakta ve katılımcı yapının pek de bir önemi kalmamaktadır.

Türkiye'deki örnekler, oldukça dar bir alanla sınırlı kalmaktayken Avrupa ve Dünyada öne çıkan pek çok örnekle karşılaşılmaktadır. Yerleşik Yabancılar İçin Yerel Danışma Meclisleri El-Kitabı'nda Amsterdam (Hollanda), Stuttgart (Almanya), Barcelona (İspanya), Modena (İtalya) gibi pek çok Avrupa şehrinde yerelde siyasal katılım, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi çeşitli alanlara odaklanan farklı danışma meclislerinin öncelikli hedeflerine ve uygulamalarına yer verildiği görülmektedir.

Göçmen Entegrasyon Konseyleri adıyla (MICs) yerel yönetimlerin henüz tam anlamıyla işleyemeyen kurumlarından biri olarak sayıldığı Yunanistan'da, toplumsal kalkınma açısından önemli görülen bu mekanizmaların yerel yönetimler ve göçmen gruplar arasındaki iletişimi kurma amacıyla inşa edildiği ifade edilmektedir. Ancak yerel yönetimlerin sınırlandırmaları ve güçsüzlüğü nedeniyle yerel girişimlerin önündeki zorlukların hâlen kaldırılamadığı görülmektedir (Skamnakis ve Polyzoidis, 2013, s. 165).

2011 yılında Atina şehrinde kurulan Göçmen Entegrasyon Konseyi ise en az ayda 1 kez toplanan, göçmen toplulukların taleplerini dile getirerek savunan ancak karar verme yetkisi olmayan uygulama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili raporda benzer şekilde Berlin'e de yer verilmektedir. Ulusal ölçekte göç ve entegrasyon üzerine kurulan danışma kurulunun 7 göçmen örgütünden seçilmiş temsilcilerden oluştuğu, konuyla ilgili merkezi yönetime tavsiyelerde bulunduğu ve Berlin Entegrasyon Komiserinin atanmasını onaylama yetkisinin bulunduğu belirtilmiştir (OECD, 2018). Atina ve Berlin örneklerinden hareketle sosyal uyuma yönelik kültürlerarası diyalogu mümkün kılan pratiklerin hayata geçirildiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. 56 ülkede ve 8 politika alanında göçmenlerin entegrasyonuna dair politikaları belli göstergelerle yayınlayan MIPEX verilerinde ise ülkeler bazında göçmen danışma meclislerine siyasal katılım endeksi altında yer verilmektedir. 2020 yılı güncel verilerine göre Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerin, üye ülkelere göre güçlü ve iyi örgütlenmiş göçmen örgütlenmelerine daha az güven duydukları görülmektedir. Buna karşılık Avusturalya, Yeni Zelanda ve Batı Avrupa'da bu yönde ciddi olanaklar tanındığı ve bu tür yapıların ekonomik ve siyasal anlamda da desteklendiği tespit edilmiştir. Finlandiya ve İrlanda'da yalnızca yerel değil, ulusal düzeyde de önemli adımlar atıldığı; ancak Arjantin'de ise durumun giderek kötüleştiği ifade edilmiştir. Merkezi yönetimin eksiklikleri, finansman olanaklarının güçlüğü, danışma organlarının bağımsız hareket edeme-

meleri, merkezin baskısı altında kalmaları vb. sebeplerle bu organlar kurumsallaşamamış ya da aktif olamamıştır (Migrant Integration Policy Index, 2020b).

Siyasal katılım endeksinde düşük puana sahip ülkelerin kurumsal kapasitelerinin iyileştirilmesi için politikalar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmış; yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde göçmenlerin ve göçmen organizasyonlarının kendilerini etkileyebilecek politikaları tartıştıkları danışma meclislerinin (organlarının) temsilcilerini bağımsız bir şekilde seçebildikleri yönetim yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

MIPEX verilerinden yola çıkarak bölgesel entegrasyon modelleri çerçevesinde geliştirilen ve bölgeler arasında analitik bir karşılaştırma yapmayı amaçlayan MIPEX-R (regional governance-indicators) kapsamında Avrupa Birliği üyesi 7 ülkede (Almanya, Portekiz, İtalya, İspanya, Belçika, Avusturya, İsveç) bulunan 25 bölgenin detaylı bir analizi yapılmıştır. Göçmen nüfusunun oldukça yoğun olduğu bu bölgelerdeki danışma meclislerinin varlığına bakıldığında Almanya'da bulunan Bavyera, Berlin bölgelerine; İtalya'da bulunan Apulia, Emilia-Romagna ve Tyrol bölgelerine; Portekiz'de bulunan Lizbon bölgesine ve İspanya'da bulunan Katalonya bölgesine rastlanmaktadır (Pasetti, Conte, Solano, Deodati ve de Montserrat, 2022).

Almanya'da oluşturulan uyum meclislerinin ele alındığı araştırma raporlarına da yer verdiği çalışmasında Çoban Balcı (2017), artan göçmen sayısına bağlı olarak 1970'li yıllarda yabancı işçilerin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulma amacıyla kurulan yabancı danışma konseylerinin zamanla uyum meclislerine dönüştüğünü ve göçmenlerin uyum süreçlerini hızlandırdığını ifade etmektedir. Bununla birlikte bu meclislerin göçmenler için yerelde kurumsal düzeydeki ilk siyasal temsil mekanları olduğu da ortaya konmaktadır.

Bir anlamda göçmenler ve göç edilen ülkenin toplumsal, siyasal kurumları arasında aracı rolü üstlenen bu meclisler, göçmenlerin taleplerini dolaylı bir katılım yoluyla ilgili yerel ve siyasal otoritelere iletmektedir (Hasırcı, 2008).

Yukarıda yer verilen, teşvik edilen iyi uygulama örnekleri hem kendi içinde hem de geliştirmekte olan ya da az gelişmiş ülkeler açısından birer öneri ve rol model olarak değerlendirilebilir. Ancak göçmen nüfusa ilişkin verilerin dağınıklığı, sistematik bir bilgi akışının olmaması, ayrıca katılım, uyum ve ilişkili kavramlara bakışın birbirinden oldukça farklı anlamlar ve pratikler içermesi, konunun dar bir alanla sınırlı kalması (sosyolojik olmaktan çok siyasal) sonucunu doğurmaktadır.

Sonuç

Global olduğu kadar lokal, bir başka deyişle "glokal" bir yapı ortaya koyan göç ve göçmenlik olgusu, karmaşık doğası gereği benzer bir arka plana sahip yönetim süreçlerini de zorunlu kılmaktadır. Yerelde uygulanabildiği ölçüde genele de yansıyan uyum politikaları, ancak stratejik hedefler doğrultusunda ilerlediğinde anlamlı ve sürdürülebilir olacaktır. Yerelin devlet tarafından desteklenmesi ve teşvik edilmesi yönündeki iyileştirmelere bağlı olarak uyumun çerçevesi yeniden çizilmektedir. Ancak sosyal uyumun bir tercih olmaktan ziyade zorunluluğa dönüşmüş örneklerinin de olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Yerelde uyum süreçlerinde farklı kültürlerde gruplarla karşılaşma, temel ihtiyaçların karşılanması ve bu grupların birbirini içermesi gibi gelişmeler, yalnızca merkezi idareye odaklanmış bir göç yönetimine eleştiriler gelmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda yerelin ve başta göçmen meclisleri olmak üzere yereldeki mekanizmaların, ulusal göç politikalarındaki önemi bir kez daha vurgulanmalıdır.

Son Eylem Planı'ndan hareketle ülkemizde Kent Konseyleri bünyesinde Göç ve Uyum Meclisleri adı altında düzenlendikleri görülen göçmen meclislerinin, henüz yeterince kapsayıcı olma-

dığı, yaygınlaşmadığı ve karmaşık bir yapı ortaya koyduğu görülmektedir. Mevcut gelişmelerin getirdiği yeni toplum yapılarının yönetilmesi, homojen olmayan dünyada homojen kalamayan yereldeki çoklu toplumsal kimliklerin kalıcılığının benimsenmesi, Türkiye açısından oldukça önemlidir.

Ev sahibi toplumun karşı karşıya kaldığı sorunların kaynağı olarak görülen göçmenlere karşı gelişen dışlayıcı, ötekileştirici tutum, uyum süreçlerini daha da zorlaştırmakta ve daha büyük sorunlara yol açabilmektedir. Toplum açısından uyumun sağlanması için farklı toplumsal grupların birbirleriyle olan etkileşiminin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda gerek yerel gerek ulusal düzeyde uyum stratejilerinin uygulamaya konması ve standart değer ve ilkelerin benimsenmesi önem taşımaktadır. Sorumluluk paylaşımı, farklı geçmişe sahip kişilerin politika yapma süreçlerine doğrudan katılımının sağlanması, etkileşimin güçlendirilmesi, sosyal uyumun karşılıklı olarak sağlanması ve tüm yerel aktörlere eşit mesafede bir yaklaşım ortaya koymak oldukça güçtür. Ancak toplumsal uyum modellerinde son dönemde öne çıkan yaklaşımlardan biri olan kültürlerarasılık sayesinde farklılıkların eritilmeden yönetilmesi hem kısa hem orta ve uzun vadede toplumsal huzurun sağlanması açısından elzemdir. Nitekim tüm dünya için geçerli olan bu durum, yerelin güçlendirilmesi ve yerele inisiyatif verilmesiyle olumlu bir sürece dönüştürülebilir.

Bu bağlamda birtakım öneriler sunulabilir. Öncelikle yerel yönetimlere rehberlik edecek bir plan geliştirilmeli, yasal belirsizlikler ortadan kaldırılmalı ve açık net düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Öte yandan göçmenlerin katılımının teşvik edilmesi ve her düzeyde temsilinin sağlanması, göçmen meclislerinin ortak kriterler çerçevesinde koordineli işleyişinin sağlanması, iyi uygulama örneklerine sıkça yer verilmesi, yerel aktörlerle – paydaşlarla bunların paylaşılması, belediyelerin kilit rolüne önem verilmesi; belediyeler, kent konseyleri, yerel halk ve göçmenlerin bilinçlendirilmesi, ayrıca bir arada olmalarının çeşitli organizasyonlarla sağlanması gibi pek çok öneri dile getirilebilir.

Kuşkusuz bu süreçte sosyal uyumun bir parçası olarak katılımın içselleştirilmesi ve yalnızca siyasal katılımı ilişkilendirilmemesi/sınırlanmaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynaklar

Adana Kent Konseyi. (2020). Adana Kent Konseyi Göç ve Mülteci Çalışma Grubu. 15.09.2022 tarihinde <https://adanakentkonseyi.org.tr/kurumsal/organizasyon/konsey-calisma-gruplari/goc-ve-multeci/> adresinden erişildi.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sekreterliği. (2020, Ekim). Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi. 15.09. 2022 tarihinde <https://rm.coe.int/168071b2d2> adresinden erişildi.

Barrett, M. (2013). *Interculturalism and multiculturalism: Similarities and differences*. (M. Barrett, Ed.). Council of European Publishing.

Bouchard, G. (2011). What is interculturalism? *McGill Law Journal - Revue de droit de McGill*, 56 (2), ss. 435-468.

Bursa Kent Konseyi. (2021, 13 Nisan). Bursa Kent Konseyi Yabancılar Meclisi. 15.09.2022 tarihinde <https://www.bursakentkonseyi.org.tr/tr/bursa-kent-konseyi-yabancilar-meclisi-3106/> adresinden erişildi.

Council of Europe. (1992). *Convention on the participation of foreigners in public life at local Level*. 15.09.2022 tarihinde <https://rm.coe.int/168007bd26> adresinden erişildi.

Council of Europe. (2008). *White Paper on intercultural dialogue “Living together as equals in dignity”*.15 Eylül 2022 tarihinde https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf adresinden erişildi.

Council of Europe Treaty Office. (2022, 14 Eylül). Chart of Signatures and Ratifications of Treaty 144.

Council of the European Union. (2004). *Common basic principles for immigrant integration policy in the EU*. Brussels. 13.09. 2022 tarihinde https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/common-basic-principles-immigrant-integration-policy-eu_en adresinden erişildi.

Çoban Balcı, A. (2017). Almanya’da göçmen uyum meclislerinin yapısı ve işleyişi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi* içinde (ss. 222-228). İstanbul: İndense Eğitim ve Dış Kaynak Hizmetleri Ltd. Şti.

Eminoğlu, N. (2020). *Kültürlerarası şehirler: Sosyal uyumun aracı olarak kültürlerarası iletişim*. Ankara: Uzerler Matbaacılık.

Erdoğan, M. (2017). *Kopuştan uyuma kent mültecileri Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi: İstanbul örneği*. İstanbul: Marmara Belediye Birliği Yayını.

Erdoğan, M. (2020). *Suriyeliler barometresi 2019 yönetici özeti*. 15.09. 2022 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-OZET-TR-04092020.pdf> adresinden erişildi.

Ergin, D. Y. ve Ermeğan, B. (2011). Çok kültürlülük ve sosyal uyum. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* içinde (ss. 1754-1761). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gsir, S. ve Martiniello, M. (2004). *Local consultative bodies for foreign residents: a handbook*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Hasırcı, O. N. (2008, Mayıs). *Almanya’da Türklerin Siyasal Katılımı: Köln Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). Meclis komisyonları. 15.09. 2022 tarihinde <https://www.ibb.istanbul/icerik/meclis-komisyonlar> adresinden erişildi.

Kartarı, A. (2014). *Kültür, farklılık ve iletişim: Kültürlerarası iletişimin kavramsal dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kaya, A. (2014). Giriş: Ötekini anlamak mümkün mü? A. Kaya (Ed.), *Farklılıkların birlikteliği: Türkiye ve Avrupa’da birarada yaşama tartışmaları* içinde (ss. 11-37). İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Marmara Belediyeler Birliği. (2015). *Kent mültecilerine hizmette belediyelerin rolü çalıştay raporu*. İstanbul.

Migrant Integration Policy Index. (2020a). Methodology. 15.09.2022 tarihinde <https://www.mipex.eu/methodology> adresinden edinilmiştir.

Migrant Integration Policy Index. (2020b). Political participation. 15.09.2022 tarihinde <https://www.mipex.eu/> adresinden edinilmiştir.

Niessen, J., Huddleston, T. ve Citron, L. (2007). *Migrant integration policy index*.15 Eylül 2022 tarihinde <https://dipot.ulb.ac.be/dspace/bitstream/2013/29766/1/MIPEX-2006-2007-final.pdf> adresinden edinilmiştir.

OECD. (2018). *Working together for local integration of migrants and refugees*. OECD Regional Development Studies. Paris: OECD. doi:10.1787/9789264085350-en

Pasetti, F., Conte, C., Solano, G., Deodati, S. ve de Montserrat, C. C. (2022). *REGIN migrant integration governance and Outcomes in 25 EU Regions: The MIPEX-R Comparative Analysis*. 15.09.2022 tarihinde https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/project_papers/regin/migrant_integration_governance_and_outcomes_in_25_eu_regions_the_mipex_r_comparative_analysis adresinden edinilmiştir.

Skamnakis, C. ve Polyzoidis, P. (2013). Migration integration councils (MICs): The incomplete functioning of an important institution for the local government. *Social Cohesion and Development*, 8(2), ss. 165-176. doi:10.12681/scad.9022

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. Kent Konseyleri Yönetmeliği (2006). 15.09. 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr> adresinden erişildi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2020). *Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023)*. 14 Eylül 2022 tarihinde Ankara. <https://www.goc.gov.tr/uyum-strateji-belgesi-ve-ulusal-eylem-planı> adresinden erişildi.

Yetiş, M. M. (2016). Yükten fırsata dönüşüm mümkün mü? kadim geçmişten ortak Geleceğe. *Şehir & Toplum*, (6), ss. 27-34.

Yıldırım, B. (2020). *Tanzimat'tan Günümüze Yerleşik Yabancıların Türk Yerel Yönetim Teşkilatı İçerisindeki Yeri: Alanya Belediyesi Yabancılar Meclisi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Yontar, G. (2011). *Avrupa Konseyi Kararlarında Yerleşik Yabancıların Yerel Düzeyde Seçme ve Seçilme Hakları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yüceşahin, M. ve Sirkeci, İ. (2015). Uyum çalışmalarına giriş. D. Şeker, İ. Sirkeci ve M. Yüceşahin (Ed.), *Göç ve Uyum* içinde (ss. 1-10). London: Transnational Press London.